

Notitie

Contactpersoon Jasper Arntz

Datum 14 december 2011

Kenmerk N001-4751641JXA-kmi-V01-NL

Resultaten soortgericht onderzoek polder Rijnvliet

1 Inleiding

De gemeente Utrecht is voornemens polder Rijnvliet te ontwikkelen. De gemeente Utrecht is in het centrale gedeelte momenteel bezig met de aanleg van een sportpark en een manege. Daarnaast zal in de nabije toekomst ook een woonwijk worden ontwikkeld en zal er een busbaan door het gebied worden aangelegd. Beide ontwikkelingen vinden plaats ten noorden van het sportpark. Het gebied zal daarmee aan de noordzijde ingrijpend veranderen, waarbij zowel het huidige watersysteem als de aanwezige vegetatie (o.a. populierenbos) wordt aangetast.

In 2008 is reeds aangetoond dat verscheidene broedvogels gebruik maken van het plangebied (Bureau Waardenburg, 2008). Ook is op basis van eerder onderzoek voor een drietal soorten (Kleine modderkruiper, Bittervoorn en de Gewone dwergvleermuis) ontheffing aangevraagd en in 2009 verkregen (kenmerk: FF/75C/2009/0175). In 2010 zijn tijdens het dempen van sloten in het kader van de aanleg van de manege in totaal zes exemplaren van de Grote modderkruiper aangetroffen (zie figuur 1.1). Deze vissoort is als zeldzaam te beschouwen en strikt beschermd volgens tabel 3 van de Flora- en faunawet.

Figuur 1.1.1 Grote modderkruiper aangetroffen in Rijnvliet.

De geplande ontwikkelingen hebben mogelijk een negatief effect op broedvogels en de Grote modderkruiper. Om de aanwezigheid en verspreiding van de Grote modderkruiper in kaart te brengen heeft de gemeente Utrecht besloten hier onderzoek naar te laten verrichten.

Ook is besloten om een update te maken ten aanzien van de aanwezige broedvogels. Deze notitie geeft een overzicht van de resultaten.

2 Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied betreft Rijnvliet, gelegen in polder Oudenrijn, globaal begrensd door de Strijkviertelpas, de Leidsche vaart en de rijkswegen A2 en A12. Het centrale deel wordt reeds ontwikkeld, waardoor het gebied is in te delen in een noord- en zuidhelft (zie ook figuur 2.1).

Figuur 2.2.1 Tweedeling polder Strijkviertel.

Het gebied bestaat uit polderlandschap. In het noorden is het weiland nog in gebruik (met name voor schapen). De sloten zijn gemiddeld 2 meter breed en variëren niet alleen in vegetatiebedekking, maar ook in soortensamenstelling. De oeervegetatie bestaat voornamelijk uit Liesgras, Holpijp en Mannagras. Plaatselijk komt ook Pitrus en Moerasvergeet-mij-nietje voor. De slecht ontwikkelde oeervegetatie is met name het gevolg van de steile oevers, gecombineerd met een grote drooglegging (met name in de noordelijke helft). De baggerlaag varieert in dikte (van enkele decimeters tot een dikke meter) en in stevigheid. In figuur 2.2 is een impressie weergegeven van de aanwezige sloten.

Figuur 2.2 Impressie van de sloten.

Waarschijnlijk staan alle sloten met elkaar in verbinding, maar is door de afwezigheid van beheer en onderhoud een aantal sloten jaarrond tijdelijk (of zelfs permanent afgesloten) van de rest van het systeem. De oorspronkelijk lange sloten van de noordgrens naar de zuidgrens zijn onderbroken door de ontwikkelingen in het centrale gedeelte. Uitwisseling tussen het noordelijke en zuidelijke gedeelte kan in theorie nog steeds plaatsvinden via de wetering langs de C.H. Letschertweg. Langs de poldersloten staan met name in de noordelijke helft behoorlijk wat knotwilgen. Het plangebied in het noorden bevat ook een perceel met populieren (zie figuur 2.3).

Figuur 2.3 Populierenbos op de noordelijke helft

3 Methode

3.1 Grote modderkruiper

Het onderzoek naar de aanwezigheid en verspreiding van de Grote modderkruiper in Strijkviertel is uitgevoerd in april, week 14. De gemiddelde dagtemperatuur was op de betreffende dagen hoger dan 10 °C. De sloten zijn bemonsterd middels elektrovisserij. Daarbij is gebruik gemaakt van boot en aggregaat. Het gebied is verdeeld in een noord- en zuidzijde (zie figuur 2.1). In totaal zijn 59 watergangen onderscheiden, waarvan 22 in de zuidelijke helft en 37 in de noordelijke helft. Per watergang is daarbij een representatief traject bevist dat minimaal 25 % bedraagt van de lengte van de watergang.

3.2 Broedvogels

Om de aanwezigheid van broedvogels vast te stellen in de noordzijde van het gebied is driemaal een veldbezoek uitgevoerd.

De nadruk lag daarbij op het voorkomen van:

- Buizerd – Reeds in 2008 broedend in het populierenbos vastgesteld (Bureau Waardenburg, 2008)
- Spechten – Het plangebied voorziet in geschikt habitat voor spechten. Reeds in 2008 zijn meerdere territoria binnen het plangebied vastgesteld (Bureau Waardenburg, 2008)
- Uilen – Omwonenden hebben meerdere malen een waarneming gedaan van een uil

De veldbezoeken zijn uitgevoerd op de volgende dagen:

- 28 maart 2011
- 11 april 2011
- 11 mei 2011

Om de aanwezigheid van uilen aan te tonen, is gebruik gemaakt van een taperecorder. Vanaf diverse punten rond het plangebied is met een digitale taperecorder het geluid van roepende Steen-, Rans-, en Kerkuil afgedraaid. Daarnaast zijn alle knotwilgen en overige geschikte bomen is onderzocht op aanwezigheid van uilen, uilenbraakballen- en uitwerpselen. Voor het vaststellen van overige broedactiviteit is langdurig gepost en zijn geschikte bomen afgezocht met verrekijker en telescoop.

4 Resultaten

4.1 Grote modderkruiper

In totaal zijn er in Strijkviertel 11 vissoorten aangetroffen.

De resultaten van het vissenonderzoek zijn in onderstaande tabellen weergegeven.

Tabel 4.1a Resultaten noordelijke helft

Strijkviertel Noordzijde Soort	Trajectnummer																						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Grote modderkruiper (adult)													1						1	1		3	1
Grote modderkruiper (subadult)					1	1	1																
Kleine modderkruiper											1			1							1		1
Baars		1	2	2	2		1				1												
Blankvoorn				5																			
Driedoornige stekelbaars																							
Karper			1																				
Rietvoorn						1					20+			1					30+	1			
Snoek			1	1	1	1	1		1	1		1	1	1	1							1	1
Tienddoornige stekelbaars							10	10	10	5			2	1				40+	60	30	50+	20	30
Vetje											30+												
Zeelt		2	2	2	3	1	4	7	8			2	3	1	5		3	1	5	3	5	6	20
Gewone pad																							
Kleine watersalamander		1																					

Tabel 4.1b Resultaten noordelijke helft

Strijkviertel Noordzijde Soort	Trajectnummer																
	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37			
Grote modderkruiper (adult)		4															
Grote modderkruiper (subadult)								1									
Kleine modderkruiper	10+			3	2	3	2	8		6	4	40	20				
Baars							4			1	6	10		1			
Blankvoorn										3		1					
Driedoornige stekelbaars												1					
Karper													1				
Rietvoorn												1					
Snoek			3					1						1			
Tienddoornige stekelbaars	20+	20+	15	13	30+	50+	10	20	3			3	1				
Vetje																	
Zeelt	1	20+	15	5	15	15	20	5	2		3			3			
Gewone pad																	
Kleine watersalamander																	

Tabel 4.2 Resultaten zuidelijke helft

Strijkviertel Zuidzijde	Trajectnummer																						11*
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
Grote modderkruiper (adult)			1	1	1				2		2	1	4										5
Grote modderkruiper (subadult)								3	1		3												10
Kleine modderkruiper	1	2											9		3	3		13				1	1
Baars					1											1							
Blankvoorn	2																						
Driedoornige stekelbaars																							
Karper																							
Rietvoorn		2																				2	
Snoek				1	1						1					2		3		1	1		2
Tienddoornige stekelbaars	20			2	5	15	6	20	20	100	100	100	100	30			20	10			20		100
Vetje																							
Zeelt	8	4		3	3					2	2		20	4	6		3		1	1			2
Bastaardkikker					1			1			1				1								2
Gewone pad																							1
Kleine watersalamander					2																		10

*Dit betrof een bemonstering van de volledige lengte.

Op 18 van de 59 trajecten is de Grote modderkruiper vastgesteld. De trajecten zijn weergegeven op de kaart in bijlage 1. Opvallend was het grote aantal subadulten. Dit geeft aan dat beide helften afzonderlijk nog steeds een levensvatbare populatie van grote modderkruipers bevatten. Tijdens het veldwerk bleek dat alle geschikte sloten ook daadwerkelijk grote modderkruipers bevatten. Om een goede inschatting te maken van de omvang van de populatie is besloten om traject 11 tweemaal te bemonsteren. Daarbij is de eerste maal 25 % bevestigd en de dag erop het volledige traject. In plaats van viermaal de hoeveelheid dieren aan te treffen, is slechts driemaal de hoeveelheid dieren aangetroffen. Omdat geen enkel vangtuig 100 % efficiënt is, is besloten toch een factor 4 te hanteren voor het bepalen van het totale aantal aanwezige grote modderkruipers in Rijnvliet. Dit zou betekenen dat in de noordelijke en zuidelijke helft respectievelijk 60 en 76 exemplaren van de Grote modderkruiper aanwezig zijn. Gezien de bemonstering in de paaitijd zijn deze getallen eerder een onderschatting dan een overschatting van de werkelijke populatieomvang.

Naast de Grote modderkruiper is ook de beschermde Kleine modderkruiper aangetroffen in 21 van de 59 trajecten.

4.2 Broedvogels

Het populierenbos wordt gebruikt door meerdere broedvogels. Er is een drietal geschikte buizerdnesten waargenomen. De locaties zijn weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur 4.1 Locaties potentiële nestplaatsen Buizerd.

Figuur 4.2 Eén van de drie geschikte nesten voor de Buizerd.

De resultaten van het onderzoek zijn hieronder per soort beschreven.

Buizerd: Tijdens het laatste veldbezoek is vastgesteld dat tenminste 1 paar buizerds broeden in het populierenbos.

Spechten: Waarneming van één Grote bonte specht (alarmroep, territoriumindicerend) en één Groene specht (baltroep, territoriumindicerend) duidt op de aanwezigheid van minimaal 2 spechtenholten. In het gebied broeden verder 3 paar knobbelzwanen en 1 paar meerkoeten. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van broedende uilen.

Figuur 4.3 Grote bonte specht.

5 Consequenties en advies

5.1 Vissen

- De Grote modderkruiper is aangetroffen in zowel de noordelijke als de zuidelijke helft van het plangebied. Bij het ontwikkelen van de woonwijk zijn er de volgende mogelijkheden:
  - Indien er binnen de nieuwe woonwijk geschikt leefgebied kan worden aangelegd/ingericht, wordt daarmee de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd. Er is geen ontheffing noodzakelijk.
  - Indien er binnen het huidige watersysteem (zuidelijk deel) extra geschikt leefgebied wordt aangelegd/ingericht, wordt daarmee de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd. Er is geen ontheffing noodzakelijk.
  - Indien bovenstaande niet mogelijk is, is de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats niet te garanderen. Met het verwijderen/aanpassen van de sloten voor de woonwijk is er sprake van overtreding van artikel 11. Er is ontheffing noodzakelijk, waarbij moet worden aangetoond dat de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau niet wordt aangetast. In het kader van de zorgplicht dient een bepaalde werkwijze te worden gevolgd. Zorgvuldig handelen betekent dat de dieren in een nieuw aangelegd, geschikt leefgebied worden uitgezet (compensatie) of dat de dieren in een bestaand, geschikt systeem worden bijgezet (bijplaatsing).
- De Kleine modderkruiper (tabel 2) is aangetroffen in zowel de noordelijke als de zuidelijke helft van het plangebied. Werkzaamheden in watergangen kunnen worden uitgevoerd volgens de werkwijze zoals voorgesteld in de ontheffing met kenmerk FF/75C/2009/0175 of door gebruik te maken van een door het ministerie van EI&I goedgekeurde gedragscode (bijvoorbeeld de gedragscode Flora- en faunawet van de gemeente Utrecht). Daarbij gelden voor de betreffende sloot de volgende voorwaarden:
  - De aanwezigheid van Grote modderkruiper is uitgesloten
  - De betreffende sloot maakt geen deel uit van het functioneel leefgebied van de Grote modderkruiper

Broedvogels

- Er zijn geen uilen in de noordelijke helft van het plangebied aangetroffen. Het plangebied bevat geen jaarrond beschermde nestplaatsen van uilen en maakt geen deel uit van het functionele leefgebied van uilen
- Het plangebied bevat een nestlocatie van zowel de Grote bonte specht als de Groene specht. De rust- en verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. De soorten zijn opgenomen in categorie 5, dat wil zeggen: *Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.* Er zijn ten aanzien van de nestlocaties op deze locatie geen 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' aan te wijzen om te rechtvaardigen, dat deze jaarrond beschermd zijn. Het kappen van de bomen dient te worden uitgevoerd buiten het broedseizoen, globaal van half maart tot half juli
- Het plangebied bevat minimaal 1 nestlocatie van de Buizerd (de overige twee nesten werden niet gebruikt). De rust- en verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. De soorten zijn opgenomen in categorie 4, dat wil zeggen: *Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Er dient een ontheffing te worden aangevraagd. Hierbij is als onderbouwing een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Middels een analyse van de regio Utrecht dient te worden aangetoond dat de gunstige staat van instandhouding van de Buizerd niet in het geding komt bij het kappen van de bomen

5.2 Ecologisch werkprotocol

- De te nemen mitigerende maatregelen dienen te worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn (en deze niet zijn aangedragen in het kader van een ontheffingsaanvraag), bestaat de mogelijkheid om het ecologisch werkprotocol te laten toetsen door het bevoegd gezag. Daarvoor dient het proces van een reguliere ontheffingsaanvraag te worden gevolgd

Deze notitie is aantoonbaar vrijgegeven.